

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR

Delikvence mládeže.

Z. č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže.

ZSM – ZÁKLADNÍ POJMY

Problematiku trestní justice ve věcech mládeže upravuje: **Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (ZSM).**

MLÁDEŽÍ se rozumí děti mladší 15let a mladiství.

DÍTĚ MLADŠÍ 15 LET – ten, kdo v době spáchání **ČINU JINAK TRESTNÉHO** nedovršíl 15. rok věku.

MLADISTVÝ – ten, kdo v době spáchání **PROVINĚNÍ** dovršíl 15 rok a nepřekročil 18 rok věku.

ZSM – ZÁKLADNÍ ZÁSADY

„Účelem opatření vůči mladistvému je především vytvoření podmínek pro sociální a duševní rozvoj mladistvého se zřetelem k jím dosaženému stupni rozumového a mravního vývoje, osobním vlastnostem, k rodinné výchově a k prostředí mladistvého, z něhož pochází, i jeho ochrana před škodlivými vlivy a předcházení dalšímu páčání provinění.“

ZSM – ZÁKLADNÍ ZÁSADY

- **CÍLEM** je obnovení narušených sociálních vztahů, začlenění dítěte mladšího patnácti let nebo mladistvého do rodinného a sociálního prostředí a předcházení protiprávním činům.
- **TRESTNÍ OPATŘENÍ** lze použít jen tehdy, jestliže zvláštní způsoby řízení (odklony tr. řízení) a opatření, zejména obnovující narušené sociální vztahy a přispívající k předcházení protiprávních činů, by nevedly k dosažení účelu zákona.

ZSM – základní zásady

- **OPATŘENÍ musí přihlížet k osobnosti toho, komu je ukládáno, včetně jeho věku a rozumové a mravní vyspělosti, zdravotnímu stavu, jakož i jeho osobním, rodinným a sociálním poměrům, a musí být přiměřené povaze a závažnosti spáchaného činu.**
- **Politické, národní, sociální nebo náboženské smýšlení mladistvého nebo dítěte mladšího patnácti let, jeho rodiny nebo rodiny, v níž žije, anebo způsob výchovy mladistvého nebo dítěte mladšího patnácti let nemůže být důvodem k uložení opatření podle tohoto zákona.**

ZSM – ZÁKLADNÍ ZÁSADY

- **V ŘÍZENÍ PODLE ZSM je třeba postupovat s přihlédnutím k věku, zdravotnímu stavu, rozumové a mravní vyspělosti osoby, proti níž se vede, aby její další vývoj byl co nejméně ohrožen a aby projednávané činy a jejich příčiny i okolnosti, které je umožnily, byly náležitě objasněny a za jejich spáchání byla vyvozena odpovědnost.**
- **Řízení je přitom třeba vést tak, aby působilo k prevenci dalších protiprávních činů. Orgány činné v trestním řízení (OČTŘ) spolupracují s příslušným orgánem sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD).**

ZSM – základní zásady

- V řízení je třeba chránit osobní údaje mladistvého a jeho soukromí, aby byl chráněn před škodlivými vlivy.
- Projednání bez zbytečného odkladu a v přiměřené lhůtě soudem pro mládež.
- Řízení proti mladistvému musí směřovat k tomu, aby poškozený dosáhl náhrady škody nebo se mu dostalo jiného přiměřeného zadostiučinění.
- Soudci, státní zástupci, policisté, probační úředníci - musí mít zvláštní průpravu pro zacházení s mládeží.

ZSM – trestní odpovědnost

- Trestní odpovědnost – od 15 let.
- Mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, **NENÍ za tento čin TRESTNĚ ODPOVĚDNÝ.**

ZSM – účinná lítost

TRESTNOST ČINU, na který tr.zákoník stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje 5 let, spáchaného mladistvým **ZANIKÁ**, jestliže mladistvý po spáchání činu:

- a) dobrovolně **odstranil nebo napravil způsobený následek**, anebo se o to pokusil, zejména nahradil způsobenou škodu, učinil opatření potřebná k její náhradě nebo se jinak pokusil odčinit způsobené následky,
- b) svým chováním **projevil účinnou snahu po nápravě a**
- c) **čin neměl trvale nepříznivých následků pro poškozeného nebo pro společnost.**

Mladiství – ukládaná opatření

- **MLADISTVÍ:**
 - **TRESTNÍ OPATŘENÍ** - **obecně prospěšné práce**, peněžitě opatření, peněžitě opatřené s podmíněným odkladem výkonu, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, zákaz činnosti, vyhoštění, **domácí vězení, zákaz vstupu na sport., kult. a jiné spol. akce**, odnětí svobody podmíněně odložené, **odnětí svobody podmíněně odložené s dohledem**, odnětí svobody nepodmíněné. **Mladistvému nelze uložit: zákaz pobytu, ztráty titulů, hodností, propadnutí majetku.**
 - **VÝCHOVNÁ OPATŘENÍ** - **dohled probačního úředníka, probační program, výchovné povinnosti, výchovná omezení, napomenutí s výstrahou.**
 - **OCHRANNÁ OPATŘENÍ** - ochranné léčení, zabezpečovací detence, zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty, ochranná výchova.

VÝCHOVNÉ POVINNOSTI A OMEZENÍ:

- **Bydlet s rodiči nebo s dospělým, který je zodpovědný za výchovu mladistvého.**
- **Zaplatit peněžitou částku na pomoc obětem trestné činnosti.**
- **Vykonat bezplatně společensky prospěšnou činnost (max.18 hodin týdně a max.4 hodin denně, celkem max. 60h).**
- **Usilovat o vyrovnání s poškozeným.**
- **Nahradit způsobenou škodu.**

VÝCHOVNÉ POVINNOSTI A OMEZENÍ:

- **Podrobit se léčení závislosti na návykových látkách.**
- **Podrobit se programu sociálního výcviku, psychologickému poradenství, terapeutickému programu, rekvalifikačnímu nebo vzdělávacímu programu.**
- **Nenavštěvovat určité akce, nestýkat se s určitými osobami, nezdržovat se na určitém místě, neužívat návykové látky, neúčastnit se hazardních her, neměnit bez souhlasu probačního pracovníka pobyt nebo zaměstnání.**

DOHLED PROBAČNÍHO ÚŘEDNÍKA U MLÁDEŽE:

DOHLEDEM se rozumí:

- pravidelné sledování chování mladistvého v jeho rodině a způsobu výchovného působení rodičů na něj,
- kontrola dodržování uloženého probačního programu a výchovných povinností a omezení uložených soudem pro mládež a v přípravném řízení státním zástupcem nebo vyplývajících ze zákona,
- pozitivní vedení probačním úředníkem k životu v souladu se zákonem.

ÚČEL DOHLEDU U MLÁDEŽE:

- a) sledování a kontrola chování mladistvého, zaměřená na zajištění ochrany společnosti a snížení možnosti opakování trestné činnosti,**
- b) odborné vedení a pomoc mladistvému s cílem zajistit, aby v budoucnu vedl řádný život.**

POVINNOSTI MLADISTVÉHO při DOHLEDU:

- a) spolupracovat s probačním úředníkem způsobem, který mu probační úředník stanoví na základě vytvořeného probačního plánu dohledu,
- b) dostavovat se k probačnímu úředníkovi ve lhůtách, které mu budou stanoveny; při stanovení těchto lhůt *probační úředník přihlédne k poměrům mladistvého, jeho životní situaci v době výkonu dohledu i k prostředí, v němž žije,*
- c) informovat probačního úředníka o svém pobytu, zaměstnání, dodržování uložených výchovných omezení nebo povinností a jiných důležitých okolnostech pro výkon dohledu určených probačním úředníkem,
- d) nebránit probačnímu úředníkovi ve vstupu do obydlí.

PORUŠENÍ POVINNOSTI MLADISTVÉHO U DOHLEDU:

Poruší-li mladistvý závažně nebo opakovaně podmínky dohledu nebo jiná uložená výchovná opatření, informuje o tom probační úředník bez zbytečného odkladu soudce/státního zástupce, který dohled uložil.

REALIZACE DOHLEDU:

- Pravidelné konzultace na středisku PMS.
- Vytváření a realizace dohledového plánu.
- Návštěvy v místě bydliště – spolupráce s rodiči.
- Spolupráce se školou – kontakt s třídním učitelem, žákovská knížka, vysvědčení, spolupráce s výchovným poradcem ve škole.
- Spolupráce s orgánem sociálně-právní ochrany dětí.
- Kontrola omezení a povinností – např. testování na přítomnost alkoholu, drog v těle.
- Vedení mladistvého k řádnému uhrazení náhrady škody, nákladů trestního řízení, nákladů obhajoby.
- Pravidelné zprávy soudu (3-6 měsíců).

ŘÍZENÍ VEDENÉ PROTI DÍTĚTI MLADŠÍMU 15 LET

- Dítě mladší 15 let **není trestně odpovědné**, dopustí-li se **činu jinak trestného** (odlišná terminologie – u mladistvého „provinění“, u dospělého „trestný čin“). Současně je ale třeba společnost chránit i před nezletilými pachateli, výchovně na ně působit a předcházet tak dalším protiprávním činům.
- **Nejedná se o trestní řízení, ale o řízení civilní** – tyto případy jsou v kompetenci specializovaných soudců.

ŘÍZENÍ VEDENÉ PROTI DÍTĚTI MLADŠÍMU 15 LET

- **Policie případ vždy odloží** pro nedostatek věku pachatele.
- Poté **státní zástupce podá návrh k soudu** na uložení opatření (soud může zahájit řízení i bez návrhu).
- Následně **o věci vždy rozhodne soud – nerozhoduje o vině a trestu, ale ukládá zákonem vymezená opatření**, je-li to třeba, příp. rozhodne o upuštění od uložení opatření.

ÚČASTNÍCI ŘÍZENÍ - DÍTĚ MLADŠÍ 15 LET

- nezletilé dítě,
- zákonní zástupci dítěte, osoby, kterým bylo dítě svěřeno do výchovy nebo jiné obdobné péče,
- OSPOD,
- další osoby, o jejichž právech a povinnostech má být v řízení jednáno,
- SZ (pokud je podán návrh SZ na uložení opatření)
- opatrovník dítěte pro řízení.

POSTAVENÍ OBĚTI PŘI ŘÍZENÍ U DÍTĚTE ML. 15 LET

- **Oběti činu jinak trestného spáchaného dítětem mladším 15 let nemají práva „poškozeného“ dle trestního řádu.** V řízení proti dítěti mladšímu 15 let proto nemohou uplatnit nárok na náhradu škody (mohou podat pouze civilní žalobu a nárokovat uhrazení škody po zákonných zástupcích). Nejsou účastníky řízení a nemají právo na informace o tomto řízení. **Mají však práva oběti dle zákona o obětech.**

ZÁSADY SOUDNÍHO JEDNÁNÍ - DÍTĚ MLADŠÍ 15 LET

- Jednání se nenazývá hlavním líčením ani pojem přípravné řízení, protože nejde o tr. řízení.
- Opatření ukládá **soud pro mládež**, a to **rozsudkem**.
- O zamítnutí návrhu SZ, zastavení řízení, o upuštění od uložení opatření a o zrušení uloženého opatření rozhoduje soud pro mládež usnesením.
- **Soud pro mládež může upustit od uložení opatření**, pokud stačí projednání před soudem (důraz kladen na preventivní a výchovné působení na nezletilého).

ZÁSADY SOUDNÍHO JEDNÁNÍ - DÍTĚ MLADŠÍ 15 LET

- **Jednání je ústní, neveřejné** (PMS se může účastnit), omezení zveřejňování informací.
- Vždy musí **být zjištěn názor dítěte** ve věci, ale není nutný výslech u soudu - může být ošetřeno zprávou OSPODU, znaleckým posudkem, atd.
- **Neexistují odklony řízení** ani žádné jiné alternativy kromě uložení opatření a upuštění od uložení opatření.

Dítě mladší 15 let – ukládaná opatření

- a) **Výchovné povinnosti** – dle úpravy pro mladistvé s přihlédnutím k věku.
- b) **Výchovná omezení** - dle úpravy pro ml.
- c) **Napomenutí s výstrahou** -dle úpravy pro ml.
- d) **Program ve středisku výchovné péče** - soud ukládá na základě vlastní úvahy, zákonní zástupci nemusí souhlasit, programy probíhají ambulantní i ústavní formou, náklady hradí klienti.

Dítě mladší 15 let – ukládaná opatření

a) e) Dohled probačního úředníka

- - není stanovena zkušební doba (trvá, dokud nebylo dosaženo jeho účelu, poté je zrušen rozhodnutím soudu, nebo do dosažení 18 let).
- - režim s přihlédnutím k věku stejný jako u mladistvých,
 - probační úředník pravidelně dítě navštěvuje v jeho bydlišti a ve škole,
 - pokud dítě neplní dohled, soud nemá možnost žádné sankce.

Dítě mladší 15 let – ukládaná opatření

- **f) Ochranná výchova**
- - obligatorně: dítě 12-15 let, pokud spáchalo čin, ze který Tr.zákoník dovoluje výjimečný trest,
- - lze též dítěti, odůvodňuje-li to povaha činu a je-li to nezbytné k zajištění jeho řádné výchovy.
- - OV trvá max. do 18 let, může být prodloužena do 19.roku; může být ukončena i před dovršením 18 let, když je dosaženo účelu.

PROBAČNÍ PROGRAMY:

- **ZMĚNIT SMĚR - RATOLEST BRNO, O.S.**

Cíle programu: posílit sociální fungování klienta, snížit riziko, že se trestná činnost bude opakovat, stabilizovat sebehodnocení klienta, rozvíjet sociální a komunikační dovednosti, zvýšit povědomí klienta o právních otázkách, rozvíjet sociální kompetence klienta, rozvíjet schopnosti klienta aktivně trávit volný čas, rozvíjet praktické dovednosti klientů, snižovat napětí a míru frustrace.

Cílová skupina - mladiství ve věku od 15 do 18 let, kteří se dostali do konfliktu se zákonem. Do programu jsou přijímáni převážně prvopachatelé.

PROBAČNÍ PROGRAMY:

- **Probační program Změnit směr nabízí:**
 - skupinová setkání zaměřená na rozvoj sociálních dovedností a kompetencí,
 - individuální práci klienta se sociálním pracovníkem/psychologem,
 - poradenství pro rodiny klientů programu,
 - výjezdový sociálně motivační pobyt (třídenní zážitková akce).

DALŠÍ PROGRAMY PRO MLÁDEŽ:

- **KŘIŽOVATKA – Ratolest Brno, o. s.**

Program Křižovatka se realizoval celoročně, vstup do programu byl možný kdykoli.

Účelem bylo preventivně působit proti recidivě trestné činnosti cílové skupiny a také zlepšovat provázanost jednotlivých subjektů, kteří pracují s cílovou skupinou.

Cíle programu: posílit sociální fungování klienta, snížit riziko, že se trestná činnost bude opakovat, stabilizovat sebehodnocení klienta, zvýšit možnosti uplatnění na trhu práce, zjistit možné uplatnění a profesní orientace, rozvíjet sociální a komunikační dovednosti, zvýšit povědomí klienta o právních otázkách, rozvíjet sociální kompetence klienta, rozvíjet schopnosti klienta aktivně trávit volný čas, rozvíjet praktické dovednosti klientů, snižovat napětí a míru frustrace.

DALŠÍ PROGRAMY PRO MLÁDEŽ:

Cílová skupina programu Křižovatka:

Klienti, kteří mají problém se zákonem nebo jsou „na hraně“ v oblasti sociálně patologického chování ve věku 15 – 24 let.

Program Křižovatka nabízí:

- Individuální setkání s klientem.
- Práce s celou rodinou klienta.
- Práce na zvýšení uplatnění na trhu práce.
- Diagnostika profesní orientace klientů.

DALŠÍ PROGRAMY PRO MLÁDEŽ:

ARISTOTELES – Ratolest Brno, o.s.

- Preventivní program pro děti mladší 15 let, které se dostaly do konfliktu se zákonem.
- Program je realizován vždy 1x ročně.
- Program se skládá z 9 skupinových setkání, která jsou naplánovaná na sobotu dopoledne od 9 – 12:30 hod.
- Program nabízí poradenství pro rodiče.
- Je využíván dramaterapeutický přístup.
- Kapacita programu je přibližně 12 klientů ročně.

DALŠÍ PROGRAMY PRO MLÁDEŽ:

Posláním programu Aristoteles je zmírnit negativní dopady konfliktu se zákonem na nezletilé klienty a působit preventivně proti rozvoji sociálně patologických jevů.

Cíle programu:

- snížit riziko rozvoje sociálně patologických jevů,
- stabilizovat sebehodnocení klienta,
- rozšíření povědomí o morálním jednání,
- posílení schopnosti přijímat společenská pravidla,
- posílení převzetí odpovědnosti za své chování.

PROGRAM V RÁMCI PROJEKTU „Na správnou cestu“:

▪ CÍLE:

- **rozvítet účinné nástroje na řešení kriminality**
- **mládeže u TČ spojených s násilnými a**
- **agresivními projevy chování,**
- **předcházet opakování trestné činnosti,**
- **usnadnit sociální integraci mladistvých**
- **pachatelů,**
- **podporovat účinné způsoby spolupráce a**
- **koordinace odborníků a relevantních institucí**

PROGRAM V RÁMCI PROJEKTU „Na správnou cestu“:

■ **CÍLE projektu:**

- rozvíjet účinné nástroje na řešení kriminality mládeže u trččinů spojených s násilnými projevy chování,
- předcházet opakování trestné činnosti,
- usnadnit sociální integraci mladistvých pachatelů,
- podporovat účinné způsoby spolupráce a
- koordinace odborníků a relevantních institucí.

■ **AKTIVITY:** program pro mládež Proti násilí, rodinné skupinové konference, funkce koordinátora týmu pro mládež, monitoring potřeb mladistvých a vzdělávání pracovníků.

Děkuji za pozornost.

